

Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület bemutatása

Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület a Magyar Mikológiai Társaság keretein belül 1996 óta működő Magyar Szarvasgombász Kör önállósodásával 1997. augusztus 27-én jött létre. Jelenlegi taglétszámunk 212 fő. Az ELTE Növényélettani Tanszéke ad otthont a kéthetente szervezett és megtartott szakmai előadásoknak, valamint szakmai támogatást és garanciát nyújt az Egyesület tevékenységéhez. Tagságunkat erősíti a jó nevű kutatóhelyeken és egyetemeken dolgozó tagtársak jelentős száma. Konyhaművészeti rendezvényeinkhez eddig számos cégtől kaptunk anyagi támogatást.

Fő tevékenységünk a szarvasgombák gyűjtése és védelme, melynek egyik lehetősége az ültetvényes technológia kidolgozása. Mindenekelőtt áll a szarvasgombákhoz kötődő hazai hagyományok felelevenítése és ismeretterjesztő feladatok ellátása. E célokat szolgálták az elhangzott rádió- és tv-riportok, továbbá Hollós László: Magyarország földalatti gombái, szarvasgombaféléi (1911) című könyvének reprint kiadása. Számos ismeretterjesztő előadást tartottunk erdészek, gombászok, valamint érdeklődők számára. A szervezett egyesületi gombagyűjtő kirándulások lehetővé teszik a kíméletes gyűjtési módok megismerését. Támogatásunkkal jelenik meg a Szarvasgombász Hírmondó című szakmai lap, mely a vidéki tagtársak informálását is szolgálja.

Már tavaly elindítottuk szakmai tanfolyamainkat, melyeket három szinten valósítunk meg: alap-, közép- és felsőfokon, természetesen egyeztetve a Környezetvédelmi Minisztérium szakembereivel. Tanfolyamot indítunk a szarvasgombagyűjtő kutyák képzésére a minél kíméletesebb gyűjtés érdekében, figyelembe véve a kutyák biológiai tulajdonságait és érettségüket, ezzel is védve a környezetet és a természetet. A képzett tagtársaknak köszönhető, hogy egyre többen dolgoznak kiképzett kutyákkal, és a fellelt gombákból az esetek zömében herbáriumi anyagot is adnak, így a hazai föld alatti gombavilág térképezése felgyorsult: számos, hazánkban eddig nem észlelt, új faj került elő, ritkának gondolt gombák bizonyultak gyakorinak, és a kereskedelmi értéket képviselő szarvasgombafajok évi termésének mennyisége kezd becsül-

hetővé válni. Az Egyesület tagságától beérkező információkra alapozva lehetőség nyílik az egyes gombafajok védelmének helyes megítélésére, ezért vettünk részt eddig – és szeretnénk a továbbiakban is – a természetvédelmi kérdésekkel foglalkozó fórumokon. Az Egyesületen belül minden tagunk és a vezetőség is önkéntesen, társadalmi munkában végzi a feladatát.

Megkülönböztető jelzésű kutyák a szarvasgombák nyomában

Az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület három éve tevékenykedik a kulturált termőhely- és környezetkímélő szarvasgombagyűjtés, a gasztronómiai hagyományok felelevenítése és az ültetvényes termesztés hazai elterjesztése érdekében.

A mindennekfelett álló gasztronómiai értéket képviselő szarvasgombák jó néhány fajtája megtalálható Magyarországon. A szem elől rejtve, a föld alatt teremnek. Megtalálásukhoz az ember segítségével hívta a kifinomult szaglász állatokat. A szarvasgomba a vaddisznók és a szarvasok kedvenc csemegéje. Ezek az állatok – megérezvén jellegzetes ínycsiklandó illatát – felkaparják és kitúrják a föld alól. A gombagyűjtők sokszor találtak már vaddisznótúrásban vagy a szarvasok kaparásában maradt szarvasgomba-törmeléket. A szarvasgombák keresésére a franciák, a spanyolok és az olaszok is eleinte sikeresen alkalmazták a

házi sertéseket, amelyek közül elsősorban a nőstény állatok bizonyultak hatékonyabbnak. A nemihormon-illatkomponenst is tartalmazó gombák felkutatására a házi sertés segítségével történő szarvasgombagyűjtés alaposan tönkreteszi az élőhelyeket. Ott jó néhány évig nem számíthatunk termésre. Nem beszélve arról a nehézségről, hogy a disznók sokszor nem hajlandók átadni hímvirszagú gombáikat a gazdának. Így aztán a dulakodásnak általában ujcszonkolás a vége. Ezért aztán az ember segítségével hívta ősi jó barátját, hű vadásztársát, a kutyát. A kutya szaglóképessége sok tekintetben felülmúlja a disznóét, és megfelelő motivációval rávehető, hogy finom szaglász orrával kutassa fel a föld alatt rejtőzködő kincset, és jelezze gazdájának oly módon, hogy sem az élőhely, sem a megtalált szarvasgomba ne szenvedjen kárt. Egyesületünk Mikológiai Szakbizottságának vezetője, Vasteleki Péter által elkezdődött a kutyák és gazdáik szervezett kiképzése a szarvasgombák környezetkímélő gyűjtésére. A megfelelően kiképzett kutyák fegyelmezetten, gazdájuk minden parancsának engedelmeskedve mozognak az erdőben, nem zavarják működésükkel az ott honos vadállományt, a megtalált szarvasgombát a talaj felszínének megkaparásával, de nem felsértésével, és az adott helyen történő leüléssel vagy lefekvéssel jelzik. A kutyákat kiképzéskor arra tanítjuk, hogy csak az érett, konyhai felhasználásra alkalmas gombát jelezzék, ezáltal a fiatal termőestek tovább fejlődhetnek, az idősebb példányok pedig talajban maradásukkal



segítik a szaporodást. A gombagyűjtő gazdák a kiképzés folyamán a szarvasgombagyűjtéssel kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteket szereznek, és végül kutyáikkal együtt vizsgát tesznek a fegyelmezett és környezetkímélő gyűjtőmunkából. A sikeresen vizsgázott kutyavezetők igazolványt kapnak, amellyel bizonyíthatják kutyáik munkaképességét is. A kutyás gombagyűjtők mozgása az erdőn több problémát is felvet. Jelenlétükkel zavarhatják, ingerelhetik a vadakat. Ezenkívül az erdőn póráz nélkül mozgó kutya a vadállomány védelmét ellátó szakembereket és vadászokat megtevesztheti és súlyos baleseteket idézhet elő. Hogy ez ne fordulhasson elő, az Egyesület minden vizsgázott kutyát messziről is jól látható és hallható jelzéssel lát el. A kutyák hátára az Egyesület emblémájával ellátott narancsvörös színű takarót, valamint éles hangú pergőt helyezünk. Ezek a jelzések messziről feltűnnek a vadaknak, amelyek időben pánik nélkül el tudnak húzódni a közelből, és természetesen a vadászoknak is, akik ezáltal felismerik és megkímélik a szabadon mozgó szarvasgombakereső kutyát, és nem kerül veszélybe az esetleg váratlanul felbukkanó gazda sem. Egyesületünk fontolgatja a tagok részére használatos megkülönböztető mellény bevezetését is. A gombagyűjtők személyi biztonságát segíti a területileg illetékes vadászmeister vagy hivatásos vadász tájékoztatása a gombagyűjtő várható mozgásterületéről és időtartamáról. A jól képzett kutyák pontos jelzése nyomán a szarvasgomba minimális talajsérülés okozásával kiemelhető, a termőhelyen nincs szükség nagyobb kiterjedésű területen a talaj felsértésére, a gomba élőhelyének tönkretételére. Az erdő minden értékének megóvása – még a láthatatlan föld alatti gombáké is – mindannyiunk közös érdeke! Ezért arra szeretnénk kérni az erdészeket, a vadászokat, a vad- és természetvédelmi szakembereket, hogy azokat a szarvasgombagyűjtőket, akiknek a szarvasgomba-kereső kutyája nem rendelkezik megkülönböztető szín- és hangjelzéssel és munkavizsgás igazolvánnyal, valamint a gazdájuk sem rendelkezik az Első Magyar Szarvasgombász Egyesület által kiállított és hitelesített igazolvánnyal, tanácsolják el az általuk ellenőrzött erdőből és vadászterületekről. Reméljük, hogy ez a rövid ismertető minden természetet szerető barátunk sikeres és hosszú távú együttműködéséhez vezet.

Berecz Béla
alelnök

Visszatekintő:

A francia szarvasgomba előfordulása hazánkban

Írta Pölöskey József okl. erdész

„Az 1898. év nyarán Zirczen, mint apátsági erdőgyakornok dr. Hollós László kecskeméti főreáliskolai tanárral találkoztam, aki Magyarország gombáinak gyűjtése, és tanulmányozása végett kereste fel a Bakonyt. Szívesen beleegyeztem, hogy az apátság erdeiben szabadon járhasson, annyival is inkább, mert felemlítette, hogy az apátsági erdőktől nem messze fekvő ó-bányai erdőben szarvasgombát talált, a mely iránt magam is nagyon érdeklődtem.

A francia szarvasgomba a Tuberaceae családjába tartozó földalatti gombafaj. Alakjuk gömbölyded vagy szabálytalanul gömbölyű, némely faj alakra nézve hasonlít a burgonyához, sőt sokszor még annál szabálytalanabb példányok is találhatóak. Nagyságuk változó, vannak mogyoró-, de vannak ökölnagyságúak, sőt még annál nagyobb példányok is, mint ezt a Bakonyt járó kanászok állítják. Színük fekete vagy vöröses fekete. Felületük bőrszerű s kisebb-nagyobb bibircsekkel van fődve. Belsejük husos, a nedvdus külső bőrnemű köpenytől elválaszthatatlan s számos tekervényes üreggel bir. Belső husos részük színe feketés, vagy hamuszürke, illetve ibolyás színű s fehér vagy fekete színű erek szövik át, melyektől márványra emlékeztető erezést kap. Az üregekben fejlődnek a gomba szaporodására szolgáló spórák, melyek száma egy-egy spóratartóban 1–8 között változik. Alakjuk különböző s sokszor csak a spórák különalakuságából határozható meg a gomba faja mikroszkop alatt.

A szarvasgomba illata oly erős, hogy friss állapotban a szobában tartani nem lehet, megszáradva szagát nagyrészt elveszti. Ize kellemes és fűszeres. Mint csemegét fogyasztják, részint nagy drágasága miatt, részint pedig, mert a nehéz ételek közé tartozik. Nitrogentartalma nagy. Hatásáról azt tartják, hogy az emésztést elősegíti és izgató.

A szarvasgomba tenyészetére kedvezők a napos, délnek hajló, mérsékelt lejtőjű hegyoldalak, melyek talaja meszes vagy agyagos, de a mellett

porhanyó és televénydus. A világosságot megkívánja s azért teljes zárlatu erdőben nem terem meg, az árnyékosabb helyeken pedig, mint az északi oldalakon és mélyebb fekvésű völgyekben ritkábban hoz termést. Legjobban szereti a gyér tölgyeseket és bükkösöket. A fanem nem oly fontos tenyészetére mint az előbb említett tényezők, mert bár leginkább a tölgy- és bükkerdőben található, de előfordul más lomblevelű erdőben, sőt a fenyőállabokban is, de az utóbbiakban előforduló fajok nagyrészt élvezhetetlenek. Arra nézve, mily koru erdőben hoz a szarvasgomba-telep termést, a vélemények ketté oszlanak. Dr. Hollós László, ki ezen gombával tüzetesen foglalkozik, azt állítja, hogy 25 évesnél fiatalabb állabokban nem fordul elő, a német irodalomban pedig azt találtam, hogy a 20–25 éves fiatalosok alatt hozza a legnagyobb termést s az öregebb erdőben már csak szórványosan fordul elő.

Nálunk ezen gombát a kanászok földi kenyér név alatt ismerik, értékéről azonban nincs sejtelmük. Egy kanász állítása szerint a bakony-réde-i erdőben most is nagyobb mennyiségben fordul elő a szarvasgomba, s egy alkalommal egy telepről negyed zsákra valót szedett. Ezen állítást megerősíti Fischl Ferencz ny. apátsági erdőmester is, a ki azelőtt 60–65 évvel a rédei uradalomban lévén alkalmazva, ezen gombát betanított vadászkutyával maga is gyűjtötte és évenként néhány mázsát adott el az uradalomból. Hogy a Bakonyban ez máshol is előfordul, azt a kanászkortól tudom, mert bárhánnyal kérdeztem a földi kenyérről, mind ismerte s pontosan le tudta írni alakját s tulajdonságait.

Ugy a gomba, a termés, mint annak myceliuma a föld alatt 5–10 cm. mélységben fejlődik s ha megérett a termés, a földet kissé felemeli. Fehér, penészszerű myceliuma a fák hajszálgökeireivel van összeköttetésben s azokból táplálkozik. A gomba telepeket alkot, melyek kezdetben kicsik, de amint a fa növekszik s gyökerei a törzstől távolod-

nak, azon mértékben terjed a telep is. De nem csak a fa gyökereit támadja meg, hanem az aljnövényzet, a fűvek gyökereit is, sőt ezeket ki is öli. Ez a körülmény eredményezi azután a telep fölött a föld csupaszságát. Hogy a myceliumok a fa gyökerein élősködnek, bizonyítja azon körülmény, hogy a gomba elpusztul, ha a telep fölött a fát levágják.

A szarvasgombát a gyakorlatban két osztályba: az élvezhető és nem élvezhető szarvasgombák osztályába sorozzák.

A szarvasgombát erre betanított disznókkal és kutyákkal keresik. A disznó kedvező szélben 50–60, a kutya pedig 30–40 lépésről is megérzi. E célra legjobban megfelelnek az uszkárkutyák, habár bármely más kutyafajt is be lehet tanítani.

Fischl Ferencz ny. apátsági erdőmester e célra vadászkutyát használt. Ugyancsak ő állítja azt is, hogy egy gombavadász, a mint a szarvasgomba keresőket nevezik, a földön négykézláb mászva képes volt megérezni a gomba telepet a földben.

Soraimat boldogult Szécsi Zsigmond szavaival fejezem be, ki Erdőhasználat-tanában a következőket mondja:

«A fennebbiekből mindenki láthatja, hogy az erdőnek a fán kívül még igen sok és gyakran valóban jól értékesíthető anyaga van, melyet csak kellően ki kell használni. A legtöbb esetben ezen anyagok felhasználása által az erdőtenyésztésnek mit sem ártunk, az erdőbirtokosnak gyakran hasznos, a népnek pedig mindég új kereseti forrást nyújtunk. Buzdítson minket e tekintetben Németország (Francia-ország) példája, mely sokszor látszólagosan értéktelen anyagok felhasználásából szép pénzt tud szerezni, s ezt leggyakrabban éppen mi fizetjük meg oly anyagokért, melyek nálunk még nagyobb mennyiségben fordulnak elő, mint ottan. Hogy azonban úgy az erdőpénztár, mint a nép, valamint a közvetítő kereskedő javára új, eddig még nem, vagy nem elég terjedelmesen üzött mellékhasználatokat eredményre hozunk meg, ahhoz szükséges, hogy azt egyrészt az erdészek a néppel és a közvetítő fa- vagy egyéb kereskedővel megismertessék, másrészt, pedig a kereskedéssel foglalkozó osztályok ilyen cikkeknek vevőket, piacokat keressenek. Szorgalmas utánjárásuknak, észszerű nyomozásuknak kell, hogy sikere legyen.»

Erdészeti Lapok (1900)

Igaz szalonkavadászok

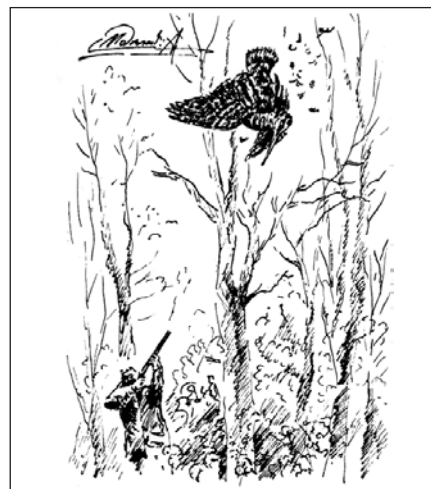


Az idén is megnyílt a szalonkaszezon. Közel kétszáz „igaz szalonkavadász” gyülekezett Zotyi bácsi fájánál a Pilisben. A majd arasznyi hó és a csípős hideg már sejtette, hogy a megnyitó után nemigen jön a madár. A rendezvény végül is nemzetközire sikeredett, mert egy francia vadászvendég is végignézte a ceremóniát. Sánta Antal rövid köszöntőjében jelezte, hogy hamarosan saját

tervezésű zászlóval, jelvényvel és emblémával rendelkeznek az „igaz szalonkavadászok”.

Bán István verse lelkesítette az egybegyűlteket, mely a szebb időkre emlékeztetett.

A megnyitóval egyidőben Sopronban az Erdészeti Múzeumban nyílt Borros Zoltán és Udvarnoki András vadászfestők időszaki kiállítása.



(Udvarnoki András tusrajza)

